

Esther van Lunteren (Gouda 1987) is freelancejournalist voor diverse media, hoofdredacteur van *Sestra magazines* (sestra.nl) en docent journalistiek aan de Christelijke Hogeschool Ede. In 2022 lanceerde ze haar debuutroman *Door de wol geverfd*, die aan een derde druk toe is. Ze is getrouwd met Roel en moeder van drie jongens.

OVERAL WAAR TÉ VOOR STAAT ...

Als je hart er harder van gaat kloppen, moet je er wat mee doen. Dat is wat we in Ede graag tegen onze studenten zeggen. De vraag is of het advies navolging verdient. Want dit is wat er (ook) gebeurt als verlangen, frustratie en overtuiging uitgroeien tot een journalistiek verhaal.

Het was zondag 22 maart 2020. Ik stond in de badkamer, voor de spiegel om precies te zijn. Ik weet het moment nog precies, want het was alsof er een bom ontplofte.

Een bom zonder geluid, maar met een explosie aan gevoelens. In mijn hoofd tolde maar één gedachte: Ik hoef niet meer. Ik hoef niet meer. Er was opluchting. Maar ook schaamte. Blijdschap. En verdriet, met tranen.

Daar was ik dan weer opgelucht over, want in de kerk waar ik door de lockdown voorlopig geen stap meer mocht zetten, lag tenslotte ruim dertig jaar aan herinneringen. Van gedoopt worden tot belijdenis doen. Van trouwen met de leukste, tot de geboorte en doop van onze eigen kinderen. Er ontstonden levenslange vriendschappen. Er was al die familie, bloedband of niet. En natuurlijk God zelf. Hij die zich toch zeker nog wél aan deze kerk committeerde ...

29 september 2020, op karakertekst.nl:

Als ik dit opschrijf, zijn er veel weken, vragen en gedachten gepasseerd. Hoe komt het toch dat de kerk niet meer past? Mag je dat eigenlijk wel denken? Ik hoor toch trouw te zijn? Denk ik dat het ergens anders beter is? En wat is beter dan precies? Zegt dit hele proces überhaupt iets over de kerk, of vooral over mezelf? En hoe kom ik daar in vredesnaam achter?

‘Niet elke vraag heeft direct een antwoord nodig’, zei een lid van onze huisgroep wijs, toen ik mijn verhaal deelde. ‘Je hebt op dit moment moeite met de kerk. Prima. Laat het bestaan, en kijk wat er gebeurt’. Daar zit ik dus nu. Soms in de stilte, dan weer in de storm van het ‘niet weten’. Onder-tussen probeer ik het ‘prima’ te vinden. En dat is moeïlijk! Zeker voor een controletijger zonder geduld, zoals ik.

In het ‘niet weten’ groeien inmiddels wel dingen die ik ineens heel zeker weet. Dat ‘recht doen’ voor mij een belangrijk thema is. Dat de wereld in de fik staat. Dat er zoveel mensen alleen, bang, op de vlucht, misbruikt, onderdrukt, ziek, hongerig en wat al niet meer zijn. Dat ik geloof dat wij Gods handen en voeten zijn. En we als christenen geroepen zijn om ons juist over die dingen druk te maken. Allemaal veel te grote thema’s voor een mensje zoals ik, daarvoor is er dus (onder meer) die verdraaide kerk.

‘Waarom moet heel de mensheid weten wat jij denkt’, vraagt Echtgenoot als ik deze blog met hem deel. ‘Omdat ik behoefte heb aan reactie. Aan de meningen, gedachten en verhalen van anderen om die van mij aan te spiegelen’, vertel ik hem. Want uiteindelijk hebben al die vragen een antwoord nodig. Toch?

Bij de nekharen gegrepen

Je vraagt je misschien af wat mijn kerkgang – of juist het gebrek eraan – met betrokken journalistiek te maken heeft. Wel, dat openbaarde zich in de maanden die volgden. Want gelukkig (in dit verband) duurde covid lang. Lang genoeg voor gepeins, gevraagde en ongevraagde gesprekken, eerste antwoorden, en tweede, derde, en vierde ... nieuwe vragen. Vragen waarbij de journalistiek zélf mij bij de nekharen pakte.

Hoe was het tenslotte mogelijk dat de wereld waarin en waarover ik elke dag las, schreef, les gaf, vragen stelde, luisterde, verhalen ophaalde en duiding zocht, in de fik stond – staat (!) – en er op de plek waar ik waarheid, hoop, houvast, perspectief en initiatief zocht, al zeker twintig jaar gesteggeld werd (ik druk mij zeer mild uit) over zaken als de liedjes die je wel of niet hoort te zingen op zondagmorgen.

Er kwamen meer vragen. Journalistiek of niet, ze tolden voortdurend door mijn hoofd. Waarom de kerk op aarde is, anno nu? Waar, ja wáár, de mensen zijn die ervoor moeten zorgen dat vraag één (die fik) en twee (het waarom van de kerk) beter matchen? Oké, er was ook nog de vraag waarom gender daarbij nog in de weg staat. In mijn gemeente mogen vrouwen voor de jeugd zorgen en verder, ehm ... precies.

Maar bovenal bleef de vraag: waar is het leiderschap in de kerk gebleven? Mensen die de urgentie in de wereld kunnen vertalen naar het christelijke gemeentezijn? En daar begon de journalist in mij zich te roeren.

14 maart 2022, uit een pitch voor de krant:

In gesprekken met mensen om mij heen – ook buiten eigen gemeente en plaats – wordt dat gebrek aan leiderschap herkend. Dat kerkenraden inmiddels kunnen vergaderen over liederen die wel of niet gezongen mogen worden, beamers die wel of niet aangeschaft moeten worden, acties die wel of niet door de beugel kunnen (en corona natuurlijk). Maar dat ze weinig aandacht en leiderschap tonen als het gaat om de dingen die er – en nu lees je wat kleur van mij – écht toe doen.

De wereld staat tenslotte in de fik en mensen zijn meer dan ooit op zoek naar hoop, zingeving, perspectief, etc.

Daarom dit idee dat al langer rondzingt in mijn hoofd: een artikel (of een serie) op zoek naar wat leiderschap in de kerk betekent. Hoe ziet goed leiderschap eruit? Wat vraagt dat van leiders in de kerk? Wat is er nodig om daar te komen? En welk effect heeft goed leiderschap in de kerk op de wereld daarbuiten?

Heilige opdracht

Er kwam een GO. Een bevestiging – al dan niet goddelijk geïnspireerd – die uitgroeide tot een heilige opdracht. Dit. Moet. Ik. Doen. Geen moeten in de zin van noodzakelijkheid of verlangen. Nee, een moeten als roeping. Een ‘hiervoor ben ik op aarde’.

Was de aanleiding dan niet iets té persoonlijk? Natuurlijk wel. Kon ik door de emoties heen wel evenwichtige keuzes maken? Twijfelachtig. Waren al die ‘gesprekken met mensen’ vooraf divers genoeg? Hmmm. Was ik niet gewoon té betrokken? Daar zou ik snel achter komen.

In overleg met de krant volgde een lijst ‘te interviewen personen’. Mensen uit verschillende hoeken en denominaties van christelijk Nederland met één gemene deler: ze wisten iets van leiderschap. Vraag één was meteen helder. Is er echt iets aan de hand met het leiderschap in christelijk Nederland, of bedenken we hier een probleem?

De antwoorden op deze en andere vragen bevestigden mijn ‘roeping’ keer op keer:

‘In mijn vorige gemeente zei de voorzitter van de kerkenraad regelmatig dit: *failing to plan, is planning to fail*. Waarom doen we wat we doen, waar willen we in onze stad, ons dorp of onze wijk naartoe als het gaat om de opdracht van Christus om zijn naam overal bekend te maken? Als je daar als kerk geen antwoord op hebt, bepalen de mensen die het hardste roepen welke kant het op gaat’.

En ook: 'Aan de wil en het verantwoordelijkheidsgevoel van gemeentelieden ligt het niet. Echt waar, ga ervanuit dat 90 procent van de kerkgemeenschap het goede met de kerk en elkaar voorheeft. Maar leiderschap is een vak. En als de predikant, de ouderling, oudste of diaken, geen idee heeft hoe je mensen verder brengt, hoe je visie ontwikkelt, hoe je een community bouwt, dan gaat er iets mis'.

Of: 'Ik ken veel goede mensen die hun best doen leiderschap uit te oefenen. Ik weet ook dat diverse problemen en crises in de kerk gevolg zijn van zwak leiderschap. Wie met mensen werkt, draagt veel verantwoordelijkheid. Dat vraagt een heilige omgang met de inzet, tijd en energie van de mensen met wie je als leider werkt'.

Journalistieke levensles: een dubbele verantwoordelijkheid

Er kwam een draft, en omdat ik ergens aanvoelde dat mijn betrokkenheid bij dit onderwerp niet alleen maar heilzaam was, stuurde ik hem naar de chef voor feedback. Zijn vervanger kwam met een antwoord. Of liever: een journalistieke levensles. Wil je een belangrijk verhaal vertellen, dan moet je er eerst zelf mee leren leven.

Pas als je jouw eigen verhaal kunt schrijven (de journalisten onder ons die dat weleens proberen, weten dat je meestal pas kunt schrijven als je er helemaal doorheen bent gegaan) kun je een publiek meenemen. Pas als je eigen emoties tot bedaren zijn gekomen, is er weer ruimte voor een scherp onderscheid tussen feiten en meningen, hoor- en wederhoor tot in je eigen hoofd en hart. Ruimte voor onafhankelijkheid en een open vizier. Waarom? Omdat je eigen verhaal er niet meer van afhangt, maar het verhaal van de lezer – mogelijk – wel.

Betrokkenheid in de journalistiek is prachtig, maar kent – ontdekte ik – blijkbaar een grijs gebied. Het is zoals bijna elke grootmoeder haar kleinkinderen weleens voorhoudt: overal waar 'te' voorstaat is ongezond (behalve tevredenheid). Kon ik accepteren dat ik mijn eigen situatie niet zomaar zou veranderen? Bleef er dan genoeg verhaal over om de productie alsnog te maken?

En zo ja, met welke aanleiding? Kon ik een journalistiek waarde(n)vol verhaal maken, dat een breder publiek zou dienen? En kon ik daarna vooral ook loslaten ... geloven dat de impact van dit verhaal niet in mijn, maar in Zijn handen ligt? Want zo wil ik leven.

Nu ik het opschrijf, besef ik eens te meer: wie journalist wil zijn heeft een dubbele verantwoordelijkheid. Die tegenover het publiek én tegenover

zichzelf. Betrokken journalistiek vraagt om een continu besef van eigen drijfveren, emoties en belangen. En om een antwoord op de vraag: welk (en wiens) verhaal is hier nu eigenlijk mee gediend?

Tweeluik

In het *Nederlands Dagblad* van 19 en 26 augustus 2023 werd – een jaar na de feedback – de definitieve versie van mijn tweeluik over leiderschap in de kerk geplaatst. Een haast onherkenbare versie van die eerste draft.

En die verdraaide kerk? Ik kom er weer. Zij het wat ongemakkelijk en nog vol vragen. Ik kan er voor nu mee leven. Want – ik zeg het graag in de woorden van dit inmiddels favoriete lied – whatever my lot, Thou hast taught me to say, it is well, it is well, with my soul. ●

Referenties

- ‘Als de kerk verdampt, wat gaat er dan verloren? Over leiderschap in de kerk’, *Nederlands Dagblad* (19 augustus 2023).
- ‘Hoe geef je leiding in de kerk? ‘Omdat we zo verschillend zijn, versterken we elkaar’, *Nederlands Dagblad* (26 augustus 2023).
- ‘Op de barricade. Voor wie ben jij een stem?’, *Sestra magazine* (april 2021).
- Sjoerd Arends & Erwin van 't Hof, *De nieuwe journalist, van traditioneel naar modern freelancen* (Amsterdam 2021).
- Catharinus van den Berg, *Heilige ruimte. Inwijding in betekenisvol leven* (Amersfoort 2021).
- *De Bijbel* (71/66 boeken ofwel ‘biblia’).
- Bureau Wibaut, Hosselen, *harken en andere handigheden. Survivalgids voor freelance journalisten* (Amsterdam 2019).
- Karel van den Berg, *Bedenk eens wat nieuws, handboek voor journalistieke ideeontwikkeling* (Zaltbommel 2011).
- Jonathan Haidt & Greg Lukianoff, *The coddling of the American mind. How good intentions and bad ideas are setting up a generation for failure* (Londen 2019).

Dit boek is mede tot stand gekomen met steun van het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten (FBJP).

Omslag: George Orwell, Alya & Debora, Muhammad Qwasim, Kenji Goto, Anna Politkovskaja

INITIATOR LECTORAAT: Stijn Postema

DESIGN & OPMAAK: Peter van Beek

EINDREDACTIE: Bert Mateboer

INLEIDING: Stijn Postema & Johan Snel

INTERVIEWS met David Davidson, Michiel Driebergen & Jago Kosolovsky: Johan Snel

FOTO'S Esther van Lunteren: Elisabeth Ismail; Martijn van Dam: Patrick Post

ISBN 9789083420998

© Ede School of Journalism (ESJ)

1e druk 2024

2e, gecorrigeerde druk 2025